

Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek

Sint-Truiden, Naamsevest 23-25

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

DOSSIER 2017B265

Bouwen & Milieu nv

Erkend als Bodemsaneringsdeskundige type 2 (Ovam-Vlaanderen)

Erkend als expert in de Bodemverontreiniging (Leefmilieu Brussel)

Hasseltsesteenweg 2

B-3800 Sint-Truiden (BE)

In samenwerking met erkend archeoloog Rik van de Konijnenburg (Haast bvba)

expert in Historisch en Archeologisch onderzoek, Studies en Toegepast onderzoek

Dossier nr.: 2017B265

Wettelijk depot: D/2017/14148/05

Coverfoto: het terrein gesitueerd op de Ferrariskaarten (bron: www.geopunt.be)

Auteur: Anne De Loof, archeoloog

Autorisatie: Rik van de Konijnenburg, erkend archeoloog 2015/00041

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Wettelijk depot: D/2017/14148/05

BOUWEN&MILIEU – Sint-Truiden, Tiensevest/Gootstraat – Projectcode 2017B265 – Programma van Maatregelen

INHOUD

Programma van maatregelen uitgesteld vooronderzoek	
1. Administratieve gegevens	4
2. Aanleiding van het vooronderzoek	6
3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem	9
4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen	11
5. Onderzoeksstrategie en -methode	14
6. Onderzoekstechnieken	15
7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	16
8. Lijst met afbeeldingen	17
9. Bibliografie	17

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

1.1.1 Projectcode: 2017B265

1.1.2 Nummer wettelijk depot: D/2017/14148/05

1.1.3 Naam en erkenningsnummer archeoloog: Rik van de Konijnenburg, OE/ERK/Archeoloog/2015/00041, Grauwe Torenwal 6/00/1 – 3960 Bree

1.1.4 Naam en adres van de opdrachtgever: Marleen Govaerts, Naamsevest 23 en 25, 3800 Sint-Truiden

1.1.5 Locatiegegevens:

1.1.5.1 Provincie: Limburg

1.1.5.2 Gemeente: Sint-Truiden

1.1.5.3 Deelgemeente: Sint-Truiden

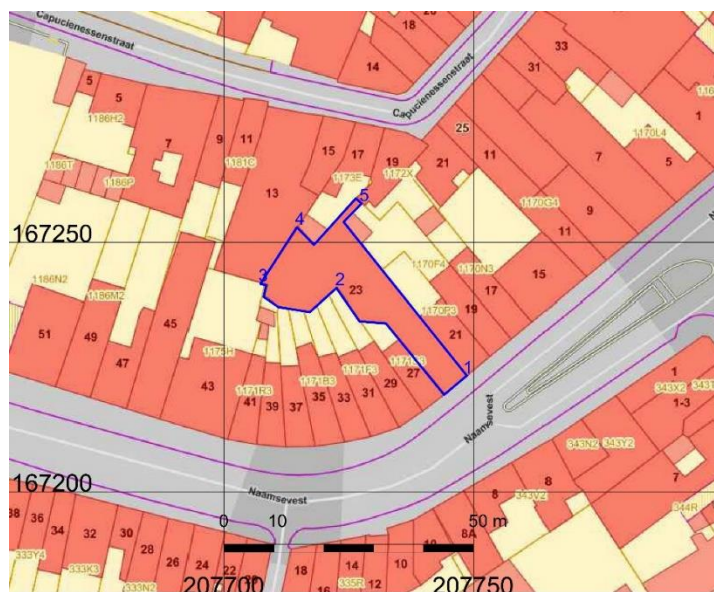
1.1.5.4 Adres: Naamsevest 23-25

1.1.5.5 Toponiem: Achter de Mindebroeders (uit de kadastrale kaart)

1.1.5.6 Bounding box:

De xy-coördinaten (stelsel Lambert72):

Nr	X	Y
1	207749.14	167223.73
2	207722.68	167240.92
3	207706.84	167237.02
4	207714.60	167253.09
5	207727.40	167257.99

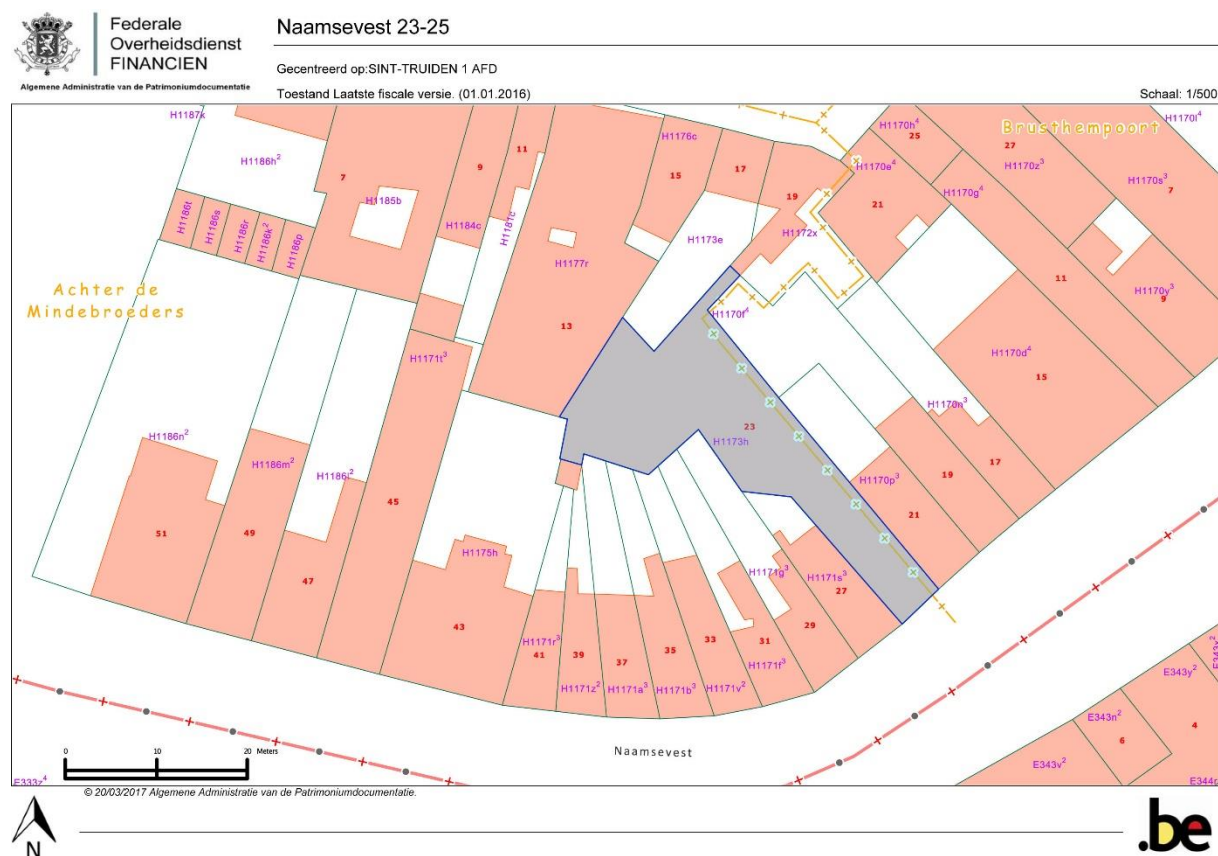

Afbeelding1: Bounding box, het bouwgebied in blauw

1.1.6 Kadastrale gegevens en plan met afbakening

Het projectgebied ligt in de gemeente Sint-Truiden, deelgemeente Sint-Truiden, afdeling 1 sectie H perceel 1173H.

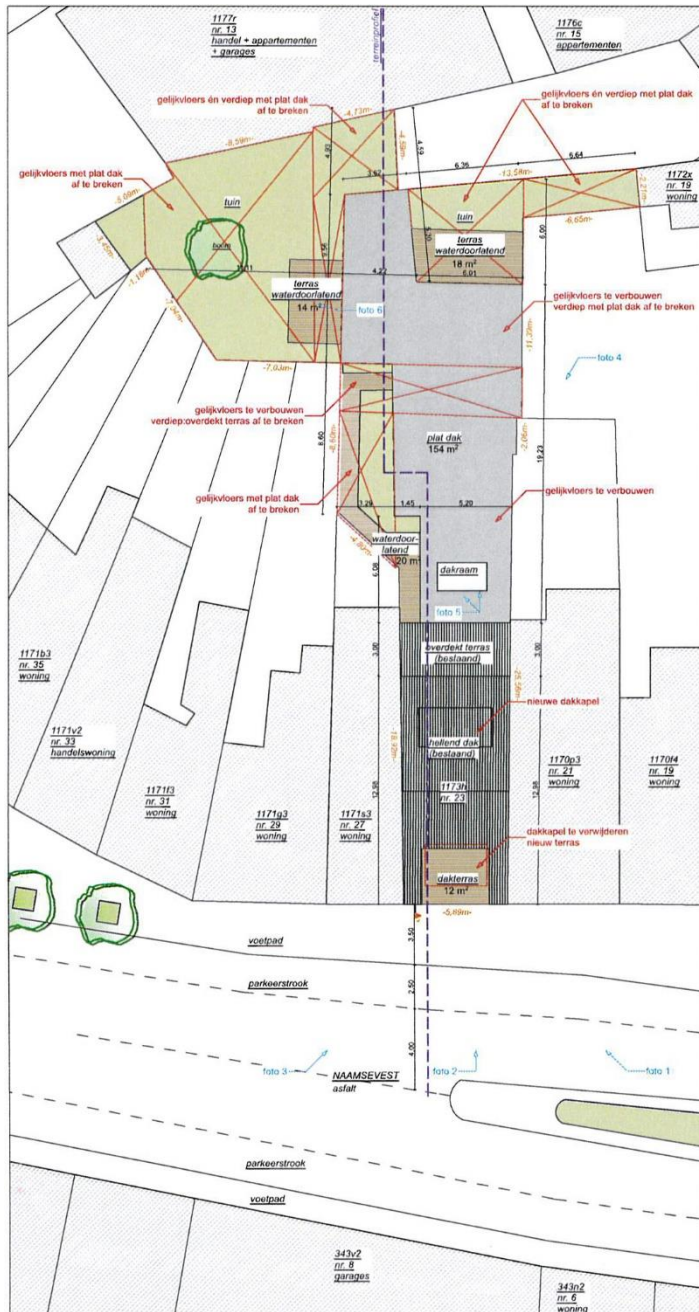
Volgens de CadGis van het kadaster (http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE) heeft het perceel een oppervlakte (afgerond op twee decimalen) van 499,31 m².

Afbeelding 2: de kadastrale kaart

2. Aanleiding van het vooronderzoek

Dit onderzoek begint bij de bouwaanvraag "Verbouwen van een handelswoning (incl. 2 woonegelegenheden) en bovenliggend appartement tot kantoorruimte met 3 appartementen" in Naamsevest 23-25 Sint-Truiden.

Afbeelding 3: het bouwplan, zoals aangereikt door de Grosemans & Heylen Architecten

De huidige status van het perceel is totaal bebouwd.

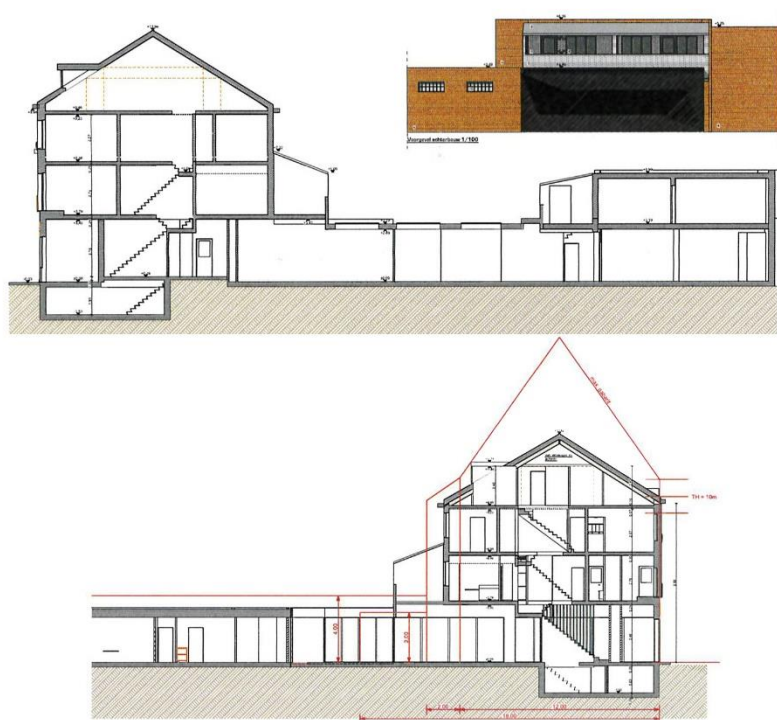
The image displays a set of architectural drawings for a building project. The drawings include:

- Elevations:** A long elevation on the left and three smaller elevations on the right, showing the building's facade with windows and doors. A small 3D perspective sketch is also present.
- Section:** A vertical section on the right side, showing the internal structure, including a staircase and roofline.
- Floor Plan:** A detailed floor plan on the left side, showing the layout of the building, including rooms, corridors, and a central courtyard area.
- Technical Details:** A small box with text and a list of materials (BETON, STEEN, etc.) is located near the center.
- Site Plan:** A small site plan at the bottom left, showing the building's location relative to the street and surrounding area.
- Technical Specifications:** A table at the bottom right, titled "OPMERKINGEN" (Remarks), providing technical details and specifications for the building.

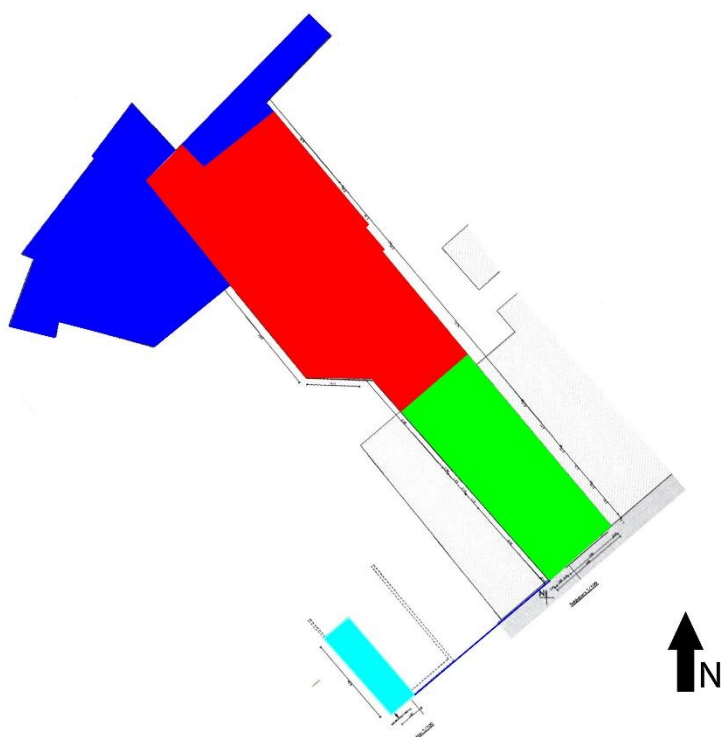
The drawings are rendered in a technical style, using black lines on a white background, with some areas highlighted in green and yellow. The overall layout is organized and professional, typical of architectural documentation.

De vloerpas van het gelijkvloers zal het niveau van de huidige weg respecteren.

De opdrachtgever en Grosemans & Heylen Architecten vertellen dat hiervoor zoveel mogelijk muren (en funderingen) worden behouden, en op de plannen van de bouw aanvraag zijn er geen opgravingen in de grond getekend.

Afbeelding 5: het bouwplan, doorsnede, zoals aangereikt door de Grosemans & Heylen Architecten. Boven de huidige toestand, beneden de nieuwe inplanting.

Afbeelding 6: zones van geplande werken. Groen: interne muren afbreken. Rood: verdiep met plat dak af te breken. Blauw: interne muren afbreken e tuinen voorzien. Cyaan: kelder, geen werk voorzien

Bouwdensiteit: naar bouwdensiteit wijzigt eigenlijk niets; het volledige perceel is momenteel volgebouwd en dit wijzigt niet. Men kan spreken van hoge bouwdensiteit in het verleden en in de toekomst; 100% bebouwd.

3. Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

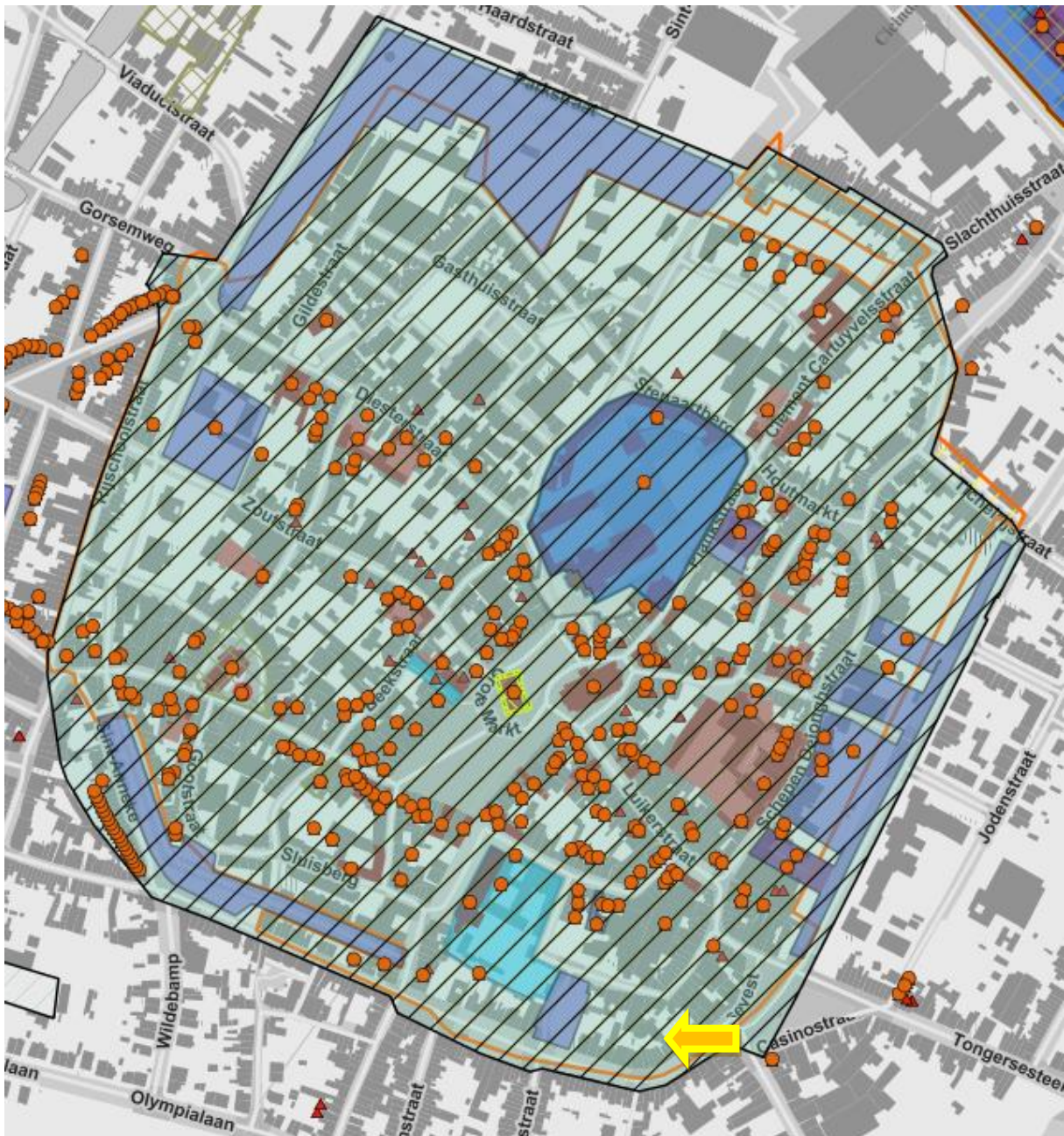
In het bureauonderzoek werden alle nodige gegevens verzameld en besproken om te komen tot een gefundeerde uitspraak betreffende de archeologische verwachtingen in het betrokken projectgebied. Dit onderzoek heeft volgende IT-middelen gebruikt om het archeologisch potentieel van het gebied te kennen :

- Site/object op <https://inventaris.onroenderfgoed.be>;
- Het onroerend erfgoed op de kaart, op <https://geo.onroenderfgoed.be> en op <https://cai.onroenderfgoed.be> ;
- Vorige vooronderzoeken, op <https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/>;
- Onderzoek met alle historische kaarten, op <https://geopunt.be>, <https://mapire.eu> en <http://cartesius.be>

Het onderzoekgebied ligt in een vastgestelde archeologische zone, de historische stadskern van Sint-Truiden¹, vlakbij de stadsmuren en de stadsgracht.

Het tracé waar de vroegere stadswal was is door de poorten (de Brustempoort ligt ca. 60 m ten oosten ver) en aan de Naamsevest en de Tiensevest (richting Clokempoort en Stapelpoort) gemakkelijk te volgen. Er is met andere woorden een grote kans dat het projectgebied deels bovenop of in de nabije omgeving van de stadversterkingen gesitueerd is (afbeelding 7).

¹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2017: HISTORISCHE STADSKERN VAN SINT-TRUIDEN, INVENTARIS ONROEREND ERFGOED [ONLINE], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/140054> (GERAADPLEEGD OP 24 MAART 2017).

Afbeelding 7: historische stadkern van Sint-Truiden; de pijl duidt het projectgebied aan

Tot op heden zijn in het projectgebied geen archeologische vindplaatsen gekend. In de Centrale Archeologische Inventaris, de Vlaamse archeologische database, zijn er in de omgeving van het plangebied vindplaatsen bekend: CAI 207882, 208220, 700785, 700873, 200783, 52000, 50147, 151454, 209459, 700790 gedateerd van de Bronstijd/vroege ijzertijd tot de Nieuwe tijd.

Op basis van de gegevens uit dit bureauonderzoek blijkt dat het terrein wel eens waardevolle gegevens zou kunnen opleveren voor kennisvermeerdering van de ontwikkeling van de stad Sint-Truiden.

De locatie van het projectgebied, binnen de stadsmuren kan tot meer kennis van de historische kern leiden, door eventuele sporen van de stadwallen en hun omgeving.

Op de historische kaarten vinden we een akker/tuin op Ferrariskaarten, de Atlas der buurtwegen is niet nauwkeurig genoeg en op de Vandermaelen kaart, waar een L-vorm bouw staat ingetekend op de noordkant van het projectgebied, krijgen we niet genoeg details. Bovendien op de topografische kaarten uit 1873, 1885 en 1939 blijft een ingetekend als onbebouwd ingetekende zone op de zuidkant van het projectgebied.

Blijkbaar zijn er dus minstens twee bouwfasen maar de impact op eventueel bodemarchief van de eerste bouwfase, weergegeven op de Vandermaelen kaart en topografische kaarten uit 19-20de eeuwen, is moeilijk in te schatten.

Er zijn niet genoeg details op de historische kaarten om te veronderstellen dat het bodemarchief verstoord werd en overigens blijft de kans op een archeologisch depot heel hoog.

Ook in het geval dat het bodemarchief geen sporen van de stadwallen bevat, kan een archeologische site in elk geval niet worden uitgesloten, vooral in een historische stadskern waar mogelijk complexe contexten en meerlagige stratigrafieën aanwezig zijn.

4. Vraagstelling en Onderzoeksdoelen

a. Doelstellingen van het archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem

Doel van het stratigrafisch onderzoek is een eerste archeologische evaluatie van het terrein. Er dienen aanbevelingen te worden geformuleerd naar vervolgonderzoek en –strategie toe. Minimaal volgende onderzoeksvragen dienen te worden beantwoord:

- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
- Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek, rekening houdend met het hoge grondwaterpeil?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten? -
- En hoe zijn die over de verschillende putten heen gelinkt?

Bevatten deze lagen archeologische vondsten?

- Uit welke periode dateren de vondsten?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en in dit specifiek geval, zijn er sporen van de stadsversterkingen?
- Zijn er post/laatmiddeleeuwse kelders aanwezig?
- Zijn er één of meerdere vloeren in deze kelders?
- Is er onder de kelders nog archeologisch erfgoed aanwezig?
- Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen op het archeologisch erfgoed?
- Op welke hoogte bevindt zich de natuurlijke bodem?

Het doel van de proefsleuven is de detectie van sites met bodemsporen. Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden? - Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een aard(bodem)kundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen?
- Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en in dit specifiek onderzoek, zijn er sporen van het tracé van de stadsversterkingen?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?

- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja:

Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?

- Wat is de omvang?
- Komen er oversnijdingen voor?
- Wat is het, geschatte, aantal individuen?

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

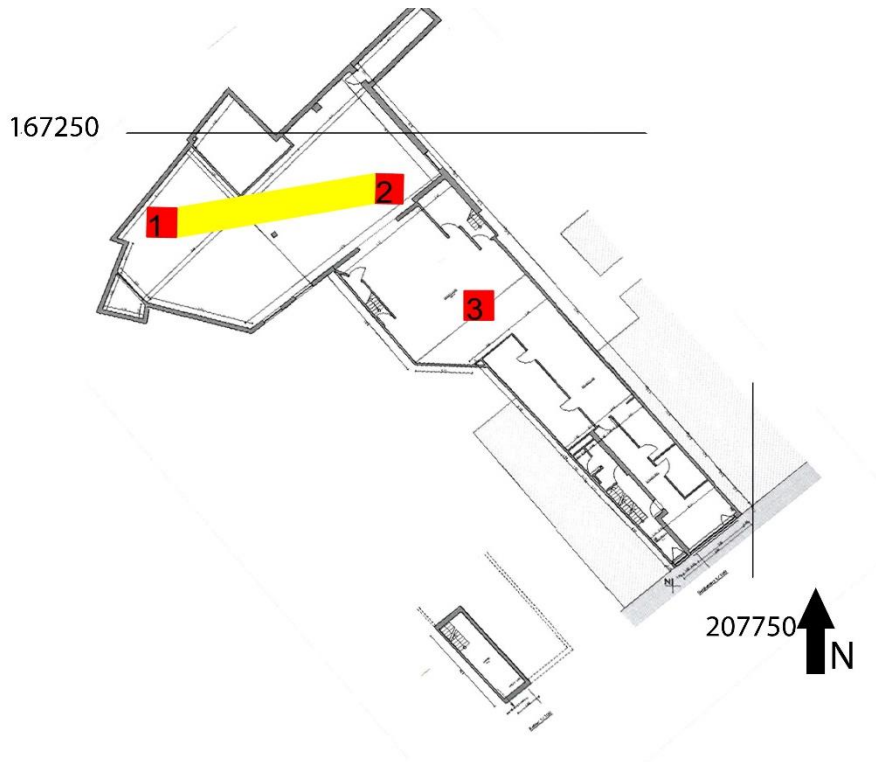
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:

- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

- Wat is de te volgen strategie bij een vervolgonderzoek?

5. Onderzoeksstrategie en -methode

De geplande onderzoeksmethode: verder archeologisch onderzoek wordt best uitgevoerd door middel van stratigrafische profielputten en (eventueel) proefsleuvenonderzoek. De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door drie stratigrafische proefputten te graven van 4 m² groot (2 x 2 m) en minstens te graven tot 30 cm in de ongeroerde C-horizont (afbeelding 8).

Afbeelding 8 voorstel van de proefputten

We opteren voor het aanleggen van proefputten gespreid over het terrein na afbraak van de bestaande verdiepingen, om een duidelijk beeld van de stratigrafische complexiteit van het terrein te krijgen.

Proefputten 1 en 2 zijn in de achter zone gesitueerd, waar de tuin en het eerste appartement voorzien zijn. De derde zal in de ruimte van het kantoor zijn, ten noordoosten van de huidige kelder, waar de afbraak van de huidige gelijkvloers voorzien is.

Indien uit de stratigrafie van de drie profielkolommen blijkt dat het terrein weinig of niet verstoord is en potentieel bevat op archeologische kennisvermeerdering, dan worden de profielputten 1-2 verbonden door middel van een proefsleuf van 2 m breedte en aan te leggen op het eerste, meest recente, archeologische vlak zoals aangetroffen in de profielkolommen van de proefputten.

Op die manier ligt de (eventuele) sleuf op het waarschijnlijke tracé van de muren en hun directe omgeving. De bedoeling van proefput 3, buiten het traject van de eventuele sloef, is om een betere kennis van de “L-vorm gebouw” dat op basis van de historische kaarten wordt verondersteld, te verkrijgen.

Het resultaat van de stratigrafische proefputten bepaalt de verder te volgen strategie in het archeologisch traject.

Het eventueel niet-uitvoeren van verder onderzoek is niet aan de orde aangezien er gekozen wordt om het terrein eerst te onderzoeken op haar stratigrafische complexiteit om op die manier het vervolgetraject van het archeologisch onderzoek te kunnen bepalen.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer er sporen worden aangetroffen die het stedelijk karakter van het projectgebied bevestigen, zij het in de vorm van sporen van de stadwallen, dan wel in de vorm van de complexe stratigrafie. Ook de afwezigheid van vondsten is een feit dat moet geanalyseerd worden. Op die manier kan de verder te volgen strategie vastgelegd worden in een archeologisch traject en bestaat de mogelijkheid om de evolutie van de stad beter te leren kennen.

6. Onderzoekstechnieken

De meest aangewezen methode om het terrein op haar archeologische waarde te onderzoeken is een ingreep in de bodem door drie stratigrafische proefputten van 4 m² groot (2 x 2 m) en door een eventuele proefsleuf.

Van alle sleuven en kijkvensters zullen overzichtsfoto's worden gemaakt en van alle (antropogene) sporen ook detailfoto's. De sleuven en sporen worden ingemeten en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Indien een spoor zich tegen de putwand bevindt, wordt het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten worden geregistreerd in het veld. Vondsten die binnen de sleuven of kijkvensters worden aangetroffen, worden per context ingezameld (vlak, spoor, enz.). Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring voorzien om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. De erkend

archeoloog/veldwerkleider is vrij in het bepalen van de noodzaak van aanvullende boringen en het aantal boringen.

Per proefsleuf wordt minimaal één profielkolom (minimaal 1 m breed) aangelegd waarbij ca. 30 cm van de moederbodem zichtbaar is. De locatiekeuze van deze profielputten is afhankelijk van de variabiliteit in de bodemopbouw. Alle bodemprofielen worden opgekuist, gefotografeerd (voorzien van profielnummer, sleufnummer, noordpijl en schaallat), ingetekend op schaal 1/20 en beschreven per horizont op basis van de bodemkundige registratie- en beschrijvingsmethodes. Bij elke profielput wordt de absolute hoogte van het (archeologisch) vlak en van het maaiveld genomen en op het plan aangeduid.

Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt. Ingezaamde vondsten worden op plan gezet met vondstnummer en de code Md. Ingezaamde metaalvondsten worden beschermd tegen degradatie van het materiaal.

Indien sporen worden gecoupeerd in functie van het beantwoorden van de vooraf opgestelde of door voortschrijdend inzicht opgeworpen onderzoeksvragen, worden de coupes ingemeten, getekend (schaal 1:20) en gefotografeerd.

Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er wordt niet verwacht dat afwijkingen van de Code van Goede Praktijk zich zullen/kunnen voordoen. Elke wijziging in de onderzoeksstrategie en/of onderzoeksmethode wordt tijdens het veldwerk met alle betrokken partijen besproken en pas uitgevoerd na goedkeuring door alle betrokken partijen.

8. Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: bounding box, het bouwgebied in blauw.

Afbeelding 2: de kadastrale kaart.

Afbeelding 3: het bouwplan, zoals aangereikt door de Grosemans & Heylen Architecten.

Afbeelding 4: het bouwplan, zoals aangereikt door de Grosemans & Heylen Architecten.

In rood de muren af te breken.

Afbeelding 5: het bouwplan, doorsnede, zoals aangereikt door de Grosemans & Heylen Architecten. Boven de huidige toestand, beneden de nieuwe inplanting.

Afbeelding 6: zones van geplande werken. Groen: interne muren afbreken. Rood: verdiep met plat dak af te breken.

Afbeelding 7: historische stadskern van Sint-Truiden; de pijl duidt het projectgebied aan

Afbeelding 8: voorstel van de proefputten.

9. Bibliografie

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE, S., ERVYNCK, A., 2016, Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 48, Brussel, agentschap Onroerend Erfgoed - Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Geraadpleegd via:

<https://www.onroenderfgoed.be/actueel/nieuws/onderzoeksrapport-archeologisch-vooronderzoek-proefsleuven-strategie/>

Geraadpleegde websites:

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.gdiviewer.agiv.be

www.geo.onroenderfgoed.be

www.geopunt.be

www.inventaris.onroenderfgoed.be/

www.loket.onroenderfgoed.be

www.mapire.eu